

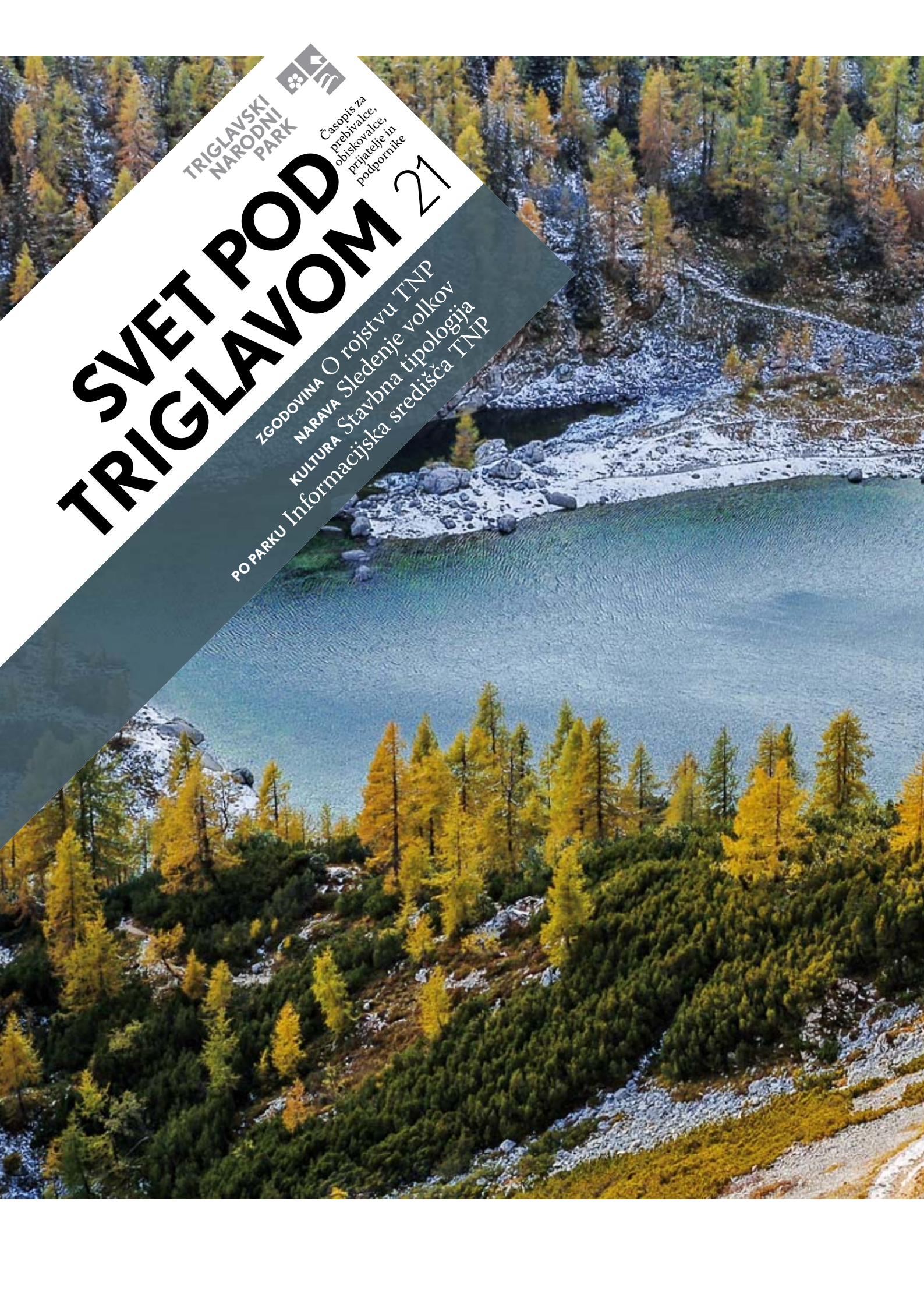
TRIGLAVSKI
NARODNI
PARK

Časopis za
prebivalce,
obiskovalce,
prijatelje in
podpornike

SVET POD TRIGLAVOM 21

ZGODOVINA O rojstvu TNP
NARAVA Sledenje volkov
KULTURA Stavbna tipologija
PO PARKU Informacijska središča TNP

Triglavski narodni park za prihodnje rodove

BESEDILO • prof. dr. Naško Križnar

KAZALO

- 3 ZGODOVINA TNP
- 5 ALPSKA KONVENCIJA
- 6 KULTURA
- 7 NARAVA
- 8 PO PARKU
- 12 NAČRT UPRAVLJANJA
- 13 MEDNARODNO
SODELOVANJE
- 14 STRANI ZA MLADE IN
MLADE PO SRCU
- 16 IZLET ŠTEVILKE

Stenski koledar 2015

Dolina Triglavskih jezer – Zlatorogove sledi je posvečen prvemu zavarovanju Doline Triglavskih jezer in geografu dr. Bojanu Erhartiču (1979–2013), ki se je oktobra 2013 ponesrečil med fotografiranjem tega območja. Bojan je avtor večine fotografij, na zadnjem fotografiranju je posnel tudi naslovno sliko koledarja. Koledar je naprodaj na informacijskih mestih TNP in na spletni strani TNP www.tnp.si, kjer ga lahko tudi prelistate.

Zadnjič sem vprašal svojo vnukinjo, ali ve, kaj je Triglavski narodni park. Morda je slišala zanj v šoli ali doma? Nisem prejel pozitivnega odgovora, temveč 'googlovsko' analizo sestavin naziva. Rekla je, da ve, kaj je Triglav, in da ve, kaj je park. Razložil sem ji, med drugim, da v TNP skrbijo, da bi narava ostala nedotaknjena, in da ne dovolijo graditi vikend hišic na njegovem območju. Kljub temu nekateri ne spoštujejo tega pravila. Zadnje jo je močno vznemirilo. Nisem pričakoval njenega tako velikega ogorčenja nad ljudmi, ki ne spoštujejo narave. Presenetilo me je, da se lahko tretješolka tako energično poištevati z načeli TNP. Ali na splošno lahko trdimo, da so naši vnuki že od vrtca naprej poučeni o pomembnosti ohranjanja narave in človekovega sožitja z njo, veliko obširneje kot so bile o tem poučene prejšnje generacije? Ali pa je ta etična prvina prirojena in se šele pozneje zabriše v življenjskih izkušnjah? Ne glede na pravilni odgovor bi kazalo v TNP še bolj krepiti prizadevanja za ohranjanje naravnega okolja in se še bolj usmeriti v izobraževanje najmlajše generacije. Seveda bi razgovor z otroki, ki živijo na območju parka, bolje pokazal stanje zavezi najmlajšega rodu kot moj razgovor z vnukinjo, ki živi izven TNP. Pogledi enih in drugih se lahko močno razlikujejo. Otroci v parku so dobro poučeni o tamkajšnjem življenju in delu, saj so mu priče vsak dan. Številni se vključujejo v domača dela, ki temeljijo na tradicionalnih kmečkih opravilih. (Prihajamo od vprašanju naravnega okolja k vprašanju kulturne dediščine oziroma njenega izročila na območju TNP.) Znano mi je, da na planini Krštenica majerci pomaga veliko število otrok, ki tako že od mladega vsrkavajo lokalne gošpodarske veščine. Podobno je drugod na območju parka. Vprašanje pa je, ali ti otroci ne slišijo tudi pripomb, da od tradicije in ohranjene narave ni mogoče živeti, in ali tudi sicer niso podvrženi popolnoma drugačnim vrednostnim vzorcem, kot je način življenja njihovih prednikov. To razliko, ki lahko postane prepad, bi moral TNP premagovati z organiziranjem in zgledi dobrih praks, ki bi ljudem prikazale vrednost TNP tudi na ekonomski ravni. To je značilen problem prizadevanj za ohranjanje kulturne dediščine: ohranjanje dediščine na eni in posodabljanje tradicionalnih kulturnih vzorcev, če ne celo njihovo odpravljanje, na drugi strani. Kako združiti na videz nezdružljivo?

Razgovor z vnukinjo me je spodbudil k razmišljanju o dinamičnem, ne o statičnem pogledu na razvoj TNP, zlasti s težiščem na izobraževanju mladih. V tem pogledu postanejo manj pomembne javne polemike in nasprotovanje politiki parka. V ozadje se pomakne celo državna strategija glede TNP, ki je prevečkrat podvržena kratkoročnemu političnemu ravnotežju. Zato z vso dušo podpiram aktivnosti TNP, ki krepijo povezavo z ljudmi v parku, zlasti z najmlajšo generacijo, in ki skrbno gradijo pogled na TNP kot pomemben dejavnik kakovosti življenja prihodnjih rodov. Morda se moja vnukinja vsaj na načelni ravni bolj približuje tem ciljem kot marsikateri politik. •

Izr. prof. dr. Naško Križnar, etnolog in začetnik vizualnih etnoloških raziskav na Slovenskem, je upokojeni znanstveni svetnik Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU. Za svoje delo je prejel več nagrad in priznanj za etnološke in arheološke filme in je avtor vrste publikacij s svojega področja. Na območju Triglavskega narodnega parka je režiral kratka filma *Sirjenje na ovčji planini* o Planini za skalo (1979) in *Planšarstvo v Bohinju*; *Pašna srenja Studor-Stara Fužina* (1979). Oba filma občasno predvajamo v okviru dogodkov Triglavskega narodnega parka.

O ROJSTVU TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA

BESEDILO • *dr. Peter Skoberne*

FOTOGRAFIJA • *Aleš Zdešar, Tina Markun*

Ob okroglih obletnicah se navadno zazremo v preteklost, tako je bilo tudi v letu 2014, ko smo se spominjali 90. obletnice podpisa zakupne pogodbe, s katero je bilo v Dolini Triglavskih jezer vzpostavljeno zavarovano območje, zametek Triglavskega narodnega parka. Zgodovino njegovega nastajanja je imenitno zapisal Stane Peterlin v 17. številki te revije, zato se bomo osredotočili le na okoliščine prvega zavarovanja.

Druga polovica 19. stoletja je bila v znamenju povečanega zanimanja za naravo: razsvetljenstvo, romantizem, razcvet pla-

ninskih, lepševalnih in turističnih družtev je le nekaj znamenj tega obdobja. Logična posledica je bil tudi pojav naravovarstvene zavesti. Območje Slovenije ni bilo nikakršna izjema, zaradi prehodne lege in ne nazadnje idrijskega rudnika, ki je zaradi pomembne gošpodarske vloge postal tudi zibelka naravoslovja, je bilo razmeroma dobro raziskano. Tako je po zaslugi naravoslovcev in obiskovalcev gora postala pojem prestižnega naravnega bisera Dolina Triglavskih jezer. Ko se je tej zavesti o odličnosti pridružila še zavest o dolžnosti, da lepote ohranjene narave predamo naslednjim generacijam, je bilo samo še vprašanje časa, kdaj bo dozorela zamisel o zavarovanju.

**STROKOVNI POSVET
OB 90. OBLETNICI
ZAVAROVANJA
DOLINE TRIGLAVSKIH
JEZER**

SVET POD TRIGLAVOM

je časopis Triglavskega narodnega parka, namenjen njegovim prebivalcem, obiskovalcem, ljubiteljem in podpornikom.

ISSN: 1581-6664
Uprava Triglavskega narodnega parka,
Ljubljanska cesta 27, 4260 Bled
tel.: 04/578 02 00
faks: 04/578 02 01
E-pošta: triglavski-narodni-park@tnp.gov.si
www.tnp.si

IZDAL IN ZALOŽIL
Javni zavod Triglavski narodni park
ZANJ *dr. Peter Skoberne*
UREDNIKA *Tina Markun*
TEHNIČNA UREDNICA *Mojca Smolej*
UREDNIŠKI ODBOR
Tomaž Bregant, Ana Marija Kunstelj, Tina Markun, Tanja Menegalija in Mojca Smolej

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI
Aleš Zdešar – Dvojno jezero
LEKTORIRANJE
Mojca Zemljak
OBLIKOVANJE IDEJNE ZASNOVE
Idejološka ordinacija, Silviya Černe

POSTAVITEV IN PRIPRAVA
Gaya d.o.o.
TISK
Tiskarna Knjigovoznica Radovljica d.o.o.
NAKLADA
2500 izvodov
Tiskano na okolju prijaznem papirju.
Bled, december 2014

PREDAVANJE DR. PETRA SKOBERNETA OD ALPSKEGA DO TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA IN ODPRTJE FOTOGRAFSKE RAZSTAVE DR. BOJANA ERHARTIČA

Na pobudo češkega in državnega poslanca Guštava Nowaka leta 1901 za pripravo zakona o varstvu in ohranitvi naravnih spomenikov, zlasti pa z njegovim vztrajanjem v naslednjih letih, je Ministrstvo za uk in bogočastje leta 1903 izdalo odredbo, s katero naj bi zbrali podatke o naravnih spomenikih avstrijskega cesarstva. Gorenjsko okrožno glavarstvo je za pomoč pri pripravi odgovora za okrožnico zaprosilo seizmologa Albina Belarja (1864–1939), ki je odgovor na lašno pobudo razširil v pripravo kataloga naravnih

špomenikov Kranjske. V objavljenem povzetku (1907) kataloga je tudi prva utemeljitev za zavarovanje Doline Triglavskih jezer: »*Območje je geotektonsko izredno znamenito (veličastne gube, prepoke, škraplje in vrtače kot zlepa ne drugod v avstrijskih Alpah), nič manj pa v geološkem in paleontološkem oziru. Območje Sedmerih jezer je geološko in paleontološko zelo malo raziskano. Dobro pa ga poznajo krajinski slikarji, ki se jim v divjem naravnem parku veličastni motivi ponujajo na vsakem koraku (trohneča drevesa, krnice, bujno cvetje). Najprimernejše varovano območje bi bila okolica Dvojnega jezera pri Alpenvereinovi koči, Koči pri Triglavskih jezerih (nekdanja kočja nadvojvode Ferdinanda). Tam bi se zlahka zavarovalo nekaj sto hektarov zemljišča, ker je območje nerodovito in je lašč cesarsko-kraljevega verskega zaklada. Priporočiti je vsekakor treba, da se pri Sedmerih jezerih ustanovi varovano območje, kjer bo izključen vsak poseg, da bi tako poslednje ostanke izjemnega visokogorskega pragozda, rastišča pradavnih macesnov, rešili za potomce.*«

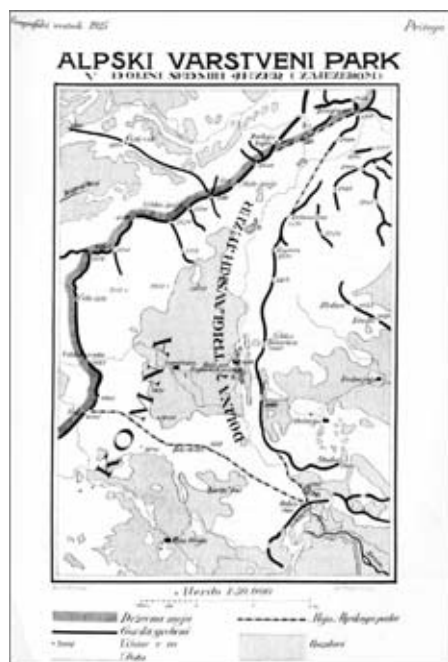
Že naslednje leto, torej leta 1908, je A. Belar špodbudil, da je državno gozdno oskrbništvu v Radovljici razpisalo obravnavo za pregled pogojev, pod katerimi bi se lahko ustanovil »naravni varstveni park nad Komarčo«. Sodelovala je tudi podružnica Nemško-avstrijskega planinskega društva v Ljubljani. Leto 1908 je bilo torej prelomno v zgodovini nastanka zavarovanega območja v Dolini Triglavskih jezer. Nadaljnja usklajevanja je prekinila prva svetovna vojna.

Po vojni so člani Muzejskega društva za Slovenijo na občnem zboru leta 1919

šprejeli pobudo Ferdinanda Seidla, da se imenuje posebna skupina, ki bo pripravila program varstva narave v novi državi. Tako je bil ustanovljen Odsek za varstvo prirode, ki je leta 1920 pokrajinski Vladi za Slovenijo posredoval Spomenico, v kateri so bile prvič opredeljene in utemeljene ključne zahteve za varstvo narave v Sloveniji. Med zahtevami je bil tudi predlog za ustanovitev zavarovanih območij, med njimi je navedena 'dolina Sedmih jezer pod Triglavom'. V obrazložitvi je omenjen tudi Belarjev predlog.

Ker v novi državi ni bilo ne ustreznih zakonodaje ne pristojne službe za področje varstva narave, so bile možnosti za izvedbo zahtev Spomenice zelo omejene. Za zavarovanje območja je bila na voljo pravzaprav ena sama: dogovor med lastnikom zemljišča in društvom, ki je želelo na tem območju vzpostaviti varstveni režim. Po vrsti formalnih postopkov je bila 1. 7. 1924 končno podpisana zakupna pogodba za obdobje 20 let z Direkcijo za varstvo šum, ki je upravljala zemljišče Kranjskega verskega sklada, Muzejskim društvom, Odsekom za varstvo prirode in Slovenskim planinskim društvom.

Iz pogodbe sledi, da je bil s tem vzpostavljen režim ravnanja na območju Doline Triglavskih jezer: prepovedane so bile vse dejavnosti, razen lova in turističnega obiska. S tem je bila torej ukinjena paša na planini Lopučnica in Planini na Kalu, kljub nasprotovanju domačinov vse od prve pobude leta 1908. Tega dejstva niso nikoli šprejeli, kar se je v različnih oblikah odražalo pri vseh nadaljnjih razpravah ob širitvi TNP, pa tudi danes ob izvajanju zakona in razpravah o upravljavskem načrtu. •

AVTOR: V. BOHINC, OBJAVLJENO V: HAFNER, M., 1925: ALPSKI VARSTVENI PARK V DOLINI SEDMIH JEZER. GEOGRAFSKI VESTNIK(1): PRILOGA I.

SIMONA VREVC

BESEDILO • z namestnico generalnega sekretarja pri stalnem sekretariatu Alpske konvencije se je pogovarjal mag. Martin Šolar
FOTOGRAFIJA • dr. Peter Skoberne

Zakaj Alpske konvencije ne poznamo dovolj dobro in kaj storiti, da jo približamo ljudem?

Tudi po enem letu dela na sekretariatu in precej boljšem poznavanju delovanja Alpske konvencije, njenih ciljev pa tudi "glavnih igralcev" odgovor na to vprašanje ni preprost. Menim, da bi se Alpsko konvencijo najbolje približalo ljudem z izvajanjem konkretnih projektov in vsebin, ki so ljudem razumljive. Dan Alpske konvencije je nedvomno primer dobre prakse. Tudi potujoča razstava *Constructive Alps* je odličen primer, kako se lahko temo trajnostne gradnje približa širši javnosti. Dejavnosti Občine Idrija v okviru Alpskega mešta leta prav tako prispevajo k večji prepoznavnosti.

Je po vaših izkušnjah poznavanje Alpske konvencije v Sloveniji drugačno (boljše ali slabše) kot drugod v Alpah?

Poznavanje v Sloveniji ni ne boljše ne slabše. Konvencija je običajno dobro poznana v določenem krogu ljudi, ki se na katerikoli način ukvarjajo z vprašanjem trajnostnega razvoja v Alpah. Širši javnosti tematika ni znana, saj se poročanje tudi v primeru projektov, ki se sicer izvajajo v okviru Alpske konvencije, osredotoča na vsebine projektov, in manj na konvencijo samo. Izjema je morda Avstrija, kjer je Alpska konvencija javnosti bolj znana zaradi izrednega medijskega zanimanja, povezanega z nekaterimi špornimi projekti izgradnje novih žičniških struktur, pri katerih naj bi prišlo do kršitev določb Alpske konvencije.

Cilji Alpske konvencije in moderni cilji zavarovanih območij, posebej narodnih parkov, so tako rekoč identični. Poznate primere dobre prakse?

Parki ter zavarovana območja so nedvomno zavezniki konvencije. Prispevajo k varovanju narave, zlasti na področju biotske raznovrstnosti, se zavzemajo za čim bolj sonaravno rabo naravnih virov

na zavarovanih območjih. V neposrednih stikih z obiskovalci in lokalnim prebivalstvom skrbijo za prenos znanja in so s tem tudi ključni člen med cilji Alpske konvencije in ljudmi. Parki tudi sodelujejo pri različnih transnacionalnih projektih ter v mreži zavarovanih območjih. Vse te naloge opravlja tudi JZ TNP, in zato tudi na mednarodni ravni uživa velik ugled. Zaradi tega upam, da bo kljub finančnim omejitvam zagotovljeno, da bo TNP lahko nadaljeval svoje uspešno delo tako v lokalnem okolju kot tudi na mednarodni ravni ter s tem bistveno prispeval k izvajanju Alpske konvencije.

Slovenija je edina od držav znotraj Alpskega loka, kjer tradicionalno pripravljamo t. i. dan Alpske konvencije. Vaši vtisi?

Organizacija dneva Alpske konvencije je v Sloveniji eden izmed dogodkov, s katerim je to konvencijo mogoče približati ljudem v smislu, da se združi prijetno s koristnim. Program in koncept zadnjega dneva sta me res navdušila. S kolesom sem prikolesarila iz Kranjske Gore, potem sta sledila bogat kulturni program ter predstavitve reševanja v gorah. S podelitvijo nagrade za literarni natečaj Planinske

zveze mladim za esej s področja gorništvaja je bilo na prizorišču veliko mladih. Vreden pa bi bil tudi razmislek, da se ta dogodek organizira vsako leto v drugem kraju. S tem bi bilo mogoče še bolj vključiti lokalno prebivalstvo ter Alpsko konvencijo morda predstaviti še drugemu občinstvu.

Ko v naših krajih omenimo ali slišimo besedo Alpe, se praviloma spomnimo na gore. Gore, gorništvu, tudi alpinizem so vam pri srcu. In potem združitve osebnega odnosa do gora z delom, še zlasti tako odgovornim, kot je vaše v okviru Alpske konvencije. Je to lahko dobitna kombinacija in motivacija za uspešno opravljanje poklicnih nalog?

Ljubezen do gora, pohodništva in preživljanja prostega časa v naravi je nedvomno dobra popotnica za opravljanje dela pri Alpski konvenciji, ni pa nujen pogoj. Menim, da je za dobro delo ključno zavedanje, da Alpe predstavljajo izreden naravni, gospodarski, kulturni in ne nazadnje življenjski prostor, ki ga je vredno ohraniti, kjer gre razvoj z roko v roki z varovanjem narave ob upoštevanju interesov lokalnega prebivalstva. Seveda pa so zame gore izredna motivacija in hvaležna sem za vse izkušnje, za vsa srečanja in vse zgodbe, ki jih spoznavam, ker imam priložnost delati ne tem delovnem mestu.

Alpe ste torej poznali tudi prej, prav gotovo pa ste v letu dni dela na sekretariatu spoznali nove kraje in območja. Nam lahko zaupate, kje je za vas najlepše, kje se tudi osebno počutite najbolje?

V tem prvem letu svojega bivanja v Bolzanu sem obiskala številne meni nepoznane doline, se povzpela na vrhove z meni neznanimi imeni. Vsakič namenoma izberem drug cilj, ker me žene neki nemirni duh. Vsakič neizmerno uživam in v teh trenutkih so zame tišči vrhovi in tišče doline najlepše. Vračam pa se vedno znova in znova v meni najbolj znane slovenske gore. Tu se res počutim doma. •

STAVBNA TIPOLOGIJA V NARODNEM PARKU

BESEDILO • Igor Zakotnik
FOTOGRAFIJA • Aleš Zdešar

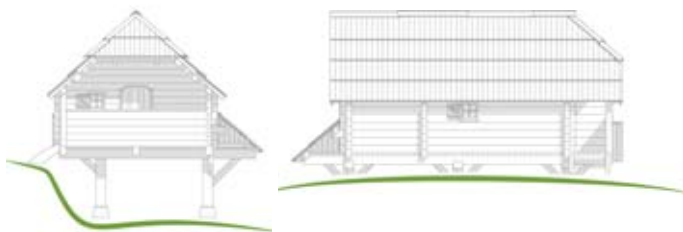
PLANINA ZAJAVORNIK

Strokovna služba Javnega zavoda Triglavski narodni park se pri svojem delu dnevno srečuje z načrti investitorjev o gradnji objektov, ki obsegajo novogradnje, rekonstrukcije ter prenove objektov različnih vrst in zahtevnosti.

Ker dobro ohranjena poselitve in stavbarstvo sooblikujeta identiteto in prepoznavnost narodnega parka, smo v obsegu svojih pristojnosti in zmožnosti v sodelovanju s Fakulteto za arhitekturo in Zavodom za varstvo kulturne dediščine Slovenije začeli pripravo strokovnih podlag, ki bodo v pomoč graditeljem pri načrtovanju. V prvem delu bodo predstavljene značilnosti poselitvenega vzorca, stavbne tipologije in arhitekturnega oblikovanja, v drugem delu pa usmeritve in primeri dobre prakse. S 'priročnikom' o stavbni tipologiji bodo tako skozi vedenje o bogatem stavbnem izročilu podani predlogi za vključevanje tradicionalnih prvin v bodoče gradbene in ureditvene posege.

V preteklem letu so bile na treh izbranih planinah – Zajavornik, Vogar in Dedno polje – izvedene terenske delavnice. Skupina študentov arhitekture je pod vodstvom prof. dr. Žive Deu analizirala poselitvene vzorce, evidentirala objekte, pregledala tipološke značilnosti stavb, nato pa pripravila strokovne podlage z usmeritvami za posege za vse tri planine.

V letošnjem letu so študenti arhitekture na planini Zajavornik preučevali predloge za preureditev sirarne, spremljajoči servisni objekt in nadomeščno gradnjo hleva. •

PRIKAZ FASAD STANU NA PLANINI ZAJAVORNIK (VIR: FAKULTETA ZA ARHITEKTURO. STROKOVNE PODLAGE. PRIPRAVA STAVBNE TIPOLOGIJE. PLANINE V GORENJSKEM DELU TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA, 2013)

DNEVI EVROPSKE KULTURNE DEDIŠČINE (DEKD)

BESEDILO • Ana Marija Kunstelj
FOTOGRAFIJA • Bernarda Jesenko
Filipič

Triglavski narodni park se že tretje leto vključuje v program skupnega projekta Sveta Evrope in Evropske komisije, *Dnevi evropske kulturne dediščine*. En teden v septembru je že od leta 1991 namenjen spoznavanju kulturne dediščine, in to v kar 49 državah Evrope. Prireditve, ki se dogajajo tudi po vsej Sloveniji, obiskovalcem odpirajo oči za kulturno dediščino, ki nas obkroža vsak dan, pa je včasih ne opazimo.

V Triglavskem narodnem parku v program vsako leto vključimo Pocarjevo domačijo, kulturni spomenik državnega pomena. Ena izmed najstarejših domačij v Triglavskem narodnem parku, danes muzejsko urejena, diha avtentičnost trdega, a z naravo povezanega življenja v alpski dolini izpred stotih let. V lan-

skem letu je bila na pročelju hiše obnovljena poslikava božjepotne Marije, ki je v preteklosti sporočala romarjem na Svete Višarje, ki so šli tod mimo, da so na pravi poti in da pri hiši lahko zaprosijo za hrano in prenočišče. V sodelovanju s strokovnimi sodelavkami Zavoda za varstvo kulturne dediščine OE Kranj, Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU in Gorenjskega muzeja je ob odprtju prenovljene poslikave nastala razstava *Pojmo, pojmo na božjo pot*, ki je osvetlila fenomen božjepotnih poslikav in poti, ob katerih so nastale. V okviru DEKD je 89 otrok iz OŠ Lipnica in OŠ Žirovnica ob obnovljeni freski s pomočjo sodelavk ZVKDS OE Kranj, Saše Roškar in Bernarde Jesenko Filipič, odkrivalo, kakšno je delo konservatorja in restavratorja, ogledali so si tudi domačijo in razstavo o romanjih. Romanjem je bil posvečen tudi drugi dogodek DEKD: filmski večer, na katerem smo si ogledali film švicarskega avtorja Tommija Mendela – *Skupne poti, romanja in potovanja v 21. stoletju*. Film je lani sodeloval na Festivalu etnografskega filma v Ljubljani in s pomočjo sodelavcev ISN ZRC SAZU nam ga je uspelo prikazati tudi v Infocentru Triglavsko roža na Bledu. Naslednji dan smo špet poromali proti Višarjam, a le do Pocarjeve domačije, kje smo si vodeno ogledali razstavo. Ta je že naslednji dan krasila božjepotni cilj Šmarna gora. •

SLEDENJE VOLKOV

BESEDILO • *Andrej Arih*
FOTOGRAFIJA • *Michelangelo
Giordano*

Volk (Canis lupus) je za rjavim medvedom največji predstavnik velikih zveri v Evropi. Ta karizmatična, za človeka pa tudi konfliktna vrsta je v preteklosti poseljevala celoten evropski prostor, v 19. in 20. stoletju pa je človek volka v severnem in osrednjem delu stare celine tako rekoč iztrebil.

V zadnjih desetletjih njegova številčnost narašča in posamezne živali se po naravni poti polagoma širijo na območja, od koder so bile nekoč pregnane. Zadnje velja tudi za širši alpski prostor, vključno s Triglavskim narodnim parkom, kjer naj bi se v zadnjih letih občasno pojavljali dva ali trije volkovi. S problematiko volka v italijanskih in slovenskih Alpah se ukvarja tudi petletni čezmejni LIFE+ projekt WolfAlps, ki se izvaja pod vodstvom italijanskega javnega zavoda Parco Naturale delle Alpi Marittime. Poleg devetih italijanskih partnerjev v projektu sodelujeta tudi Triglavski narodni park in Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani. Na slovenskih tleh se bodo v projektu med drugim izvajali ukrepi za preprečevanje napadov volkov na domače živali ter aktivnosti za boljše poznavanje in odnos javnosti do vrste. Posebna pozornost bo namenjena tudi spremljanju volkov in zbiranju terenskih podatkov o njihovem pojavljanju. Te naloge bodo v Triglavskem narodnem parku že v prihajajoči zimi opravljali naravovarstveni nadzorniki, člani lovskih družin in zainteresirani posamezniki. Potrebno teoretično znanje so že pridobili na strokovnih delavnicah junija v Trenti in oktobra na Bledu, prvemu snegu pa bo sledilo še praktično terensko usposabljanje na Snežniku. ♦

OPAZOVANJE GAMSOV IN KOZOROGOV

BESEDILO IN FOTOGRAFIJA
♦ *Miha Marolt*

Med redne naloge naravovarstvenih nadzornikov Triglavskega narodnega parka sodi beleženje opazovanj prostoživečih živalskih vrst. Poseben poudarek se namenja beleženju prisotnosti zavarovanih vrst in tudi nekaterih vrst divjadi, ki so naravovarstveno pomembne.

Med zadnjimi izstopata znanilca visokogorja, gams in alpski kozorog. Na prvem varstvenem območju, ki obsega dobro tretjino površine Triglavskega narodnega parka, ni aktivnega upravljanja divjadi v smislu lova; zato so podatki, ki jih zbirajo nadzorniki na terenu med svojim delom, toliko bolj pomembni za poznavanje populacijske dinamike ter zdravstvenega stanja gamsov in kozorogov. Podatki opazovanj s prvega varstvenega območja so zanimivi tudi za raziskovalce, saj gre za edini populaciji gamsov in kozorogov v Sloveniji, prepuščeni naravnemu razvoju. Naše dolgoletno delo na področju spremljanja gamsov smo lani dopolnili s pomočjo projekta Climaparks, saj smo nekaj gamsov opremili s telemetričnimi (GPS) ovratnicami. Podatki telemetrije bodo izboljšali poznavanje temeljne ekologije gamsov v Triglavskem narodnem parku. V okviru enodnevnega sistematičnega štetja gamsov in kozorogov v naravovarstvenem okolišju Kriški podi, ki obsega dobrih tri tisoč hektarjev površine v jedru visokogorja narodnega parka, smo letos prešteli 105 kozorogov in 131 gamsov. Ob zadnjem identičnem sistematičnem štetju v istem okolišju smo pred devetimi leti prešteli 82 kozorogov in 171 gamsov. ♦

LEPI ČEVELJC

BESEDILO IN FOTOGRAFIJA

• *Andrej Arih*

*Kukavičevke (orhideje) so raznolika in pestra skupina rastlin, saj je na svetu znanih najmanj 25.000 vrst, med njimi več kot 800 tudi v Evropi. V Sloveniji uspeva 83 vrst orhidej, vključno z lepim čeveljcem (*Cypripedium calceolus*) kot enim izmed najlepših in največjih predstavnikov v Evropi.*

NatuRegio
Balkans

Izredno lepe in razkošne cvetove sestavlja rdeče rjavi cvetni listi in živo rumeno obarvana medna ušna, zato so ga že v antiki poimenovali Venerin čevelček – po

rimski boginji lepote in ljubezni. V Sloveniji je lepi čeveljc predvsem alpska vrsta, najpogosteje ga najdemo v svetlih bukovih in mešanih gozdovih ter na gozdnih obronkih. V Triglavskem narodnem parku tako uspeva kar ena petina lepega čaveljca, največje rastišče je v Gozdu Martuljku, ki pa je izpostavljeno različnim pritiskom, kot so trganje in ruvanje rastlin ter uničevanje življenjskega prostora. Da bi kar najbolj omejili ali vsaj omilili negativne vplive, sta Javni zavod Triglavski narodni park in Planinsko društvo Gozd Martuljk v avgustu 2014 začela izvajati polletni projekt Ohranitveni ukrepi za orhidejo lepi čeveljc (*Cypripedium calceolus*) v naselju Gozd Martuljek. V projektu, ki ga je financirala nemška fundacija Alfreda Toepferja iz Hamburga v sodelovanju z Norddeutsche Naturschutz Akademie (NNA), smo občutljivi del rastišča zaščitili z leseno ograjo. Postavili smo informativne table in stebriček z naravovarstvenimi opozorili ter izvedli delavnice z deležniki in ozaveščevalne aktivnosti za lastnike zemljišč ter krajevno prebivalstvo. Rezultati projekta bodo tudi pomembno prispevali k okrepitvi nadzora na rastišču lepega čaveljca v času cvetenja rastlin, saj bodo že v naslednji sezoni pri tem aktivno sodelovali naravovarstveni nadzorniki Triglavskega narodnega parka, inšpektorji za naravo, policija in predstavniki Planinskega društva Gozd Martuljk. ♦

SPOZNAVAJMO BIOTSKO PESTROST Z INTERAKTIVNIMI KLJUČI

BESEDILO • *Alenka Petrinjak*

FOTOGRAFIJA • *Irena Kodele Krašna*

Za preprosto prepoznavanje in določanje rastlin smo biologi Triglavskega narodnega parka, Univerze v Trstu, Biotehniške fakultete in Prirodoslovnega muzeja Slovenije razvili dve orodji: program za določanje rastlin po sistemu dvovejnatega (dihotomnega) ključa in iskalnik rastlin Triglavskega narodnega parka.

Določevalni ključ nam omogočajo, da s postopkom odločanja med dvema opisoma rastline rastlino prepoznamo in poimenujemo. V okviru projekta siit – Interaktivna določevalna orodja za šole smo razvili brezplačno aplikacijo za pametne telefone in tablične računalnike, ki nam omogoča določanje lesnatih rastlin v TNP (Interaktivni vodnik za določanje lesnatih rastlin v TNP). Vodnik je dostopen tudi na spletu, kjer si ga lahko tudi natisnete. Prav tako smo izdelali ključ za določanje lišajev, ključ za določanje dvoživk, travniških rastlin ...

Drugo orodje projekta siit je Iskalnik flore Triglavskega narodnega parka. V programu označimo znake rastline, ki jo opazujemo, in tako zožimo nabor možnosti. Opazovano rastlino poiščemo med fotografijami ali kliknemo možnost izdelave ključa s preostalimi vrstami.

Povezave do določevalnih orodij so na voljo na spletnih straneh TNP in projekta siit (<http://siit.eu/>). ♦

V OKVIRU PROJEKTA IZVAJAMO TUDI DELAVNICE, NA KATERIH UDELEŽENCI SPOZNAJO DELO Z DOLOČEVALNIMI KLJUČI IN SPOZNAVAJO ŽIVI SVET V OKOLICI.

TRIGLAVSKA ROŽA PONOVRNO DELUJE ŽE SKORAJ POL LETA

BESEDILO • Ana Marija Kunstelj
FOTOGRAFIJA • Aleš Zdešar

V poletni turistični sezoni je Triglavski narodni park skupaj s Turizmom Bled odprl prenovljeno informacijsko središče na Bledu. Zahteven projekt gorenjske regije je vodila Občina Bled. Po več kot letu dni obnovitvenih del, ko se je delo ozaveščanja, informiranja in izobraževanja izvajalo na prostem ali v prostorih partnerskih organizacij, je bilo odprtje novih, arhitekturno domišljenih in obiskovalcu prijaznih prostorov velika pridobitev tako za Triglavski narodni park in mrežo infocentrov, ki jih ta razvija, kakor tudi za Bled in celotno Gorenjsko. V infocentru se namreč ne predstavlja samo naš edini narodni park, temveč tudi lepote dežele pod Triglavom, Gorenjske, ki lahko obiskovalcu ponudi dobesedno nešteto naravnih in kulturnih čudes ter možnosti raziskovanja.

Pokušajo lepote in ideje za obisk tako tistim, ki so prišli v naše kraje prvič, kot tistim, ki so tu doma, ponudi stalna razstava *Raj pod Triglavom*, avtorjev Janeza Bizjaka in strokovnih sodelavcev ter oblikovalke Barbare Bogataj. Z rdečo nitjo – vodo – se povežejo glavne značilnosti pokrajine, ki se med polji in grički, prek slikovitih mestec, gozdov, številnih potokov, slapov, rek in jezerc ter značilne kulturne

krajine dviga vedno više v skalne vršace in prepadne doline med njimi – proti kralju Triglavu. Vmes nam razstava odštrže tudi pestro geološko zgodovino, nas spomni na neverjetno biološko bogastvo območja, seznanji z značilno arhitekturo lesa ter nas povabi na čim bolj spoštljiv obisk. Smetana na koncu razstave je vsekakor film Matježa Lenarčiča *Dežela pod Triglavom*: prelet čez celotno Gorenjsko z ultralahkim letalom. Morda se šele ob ogledu filma zavemo, da resnično živimo v rajju.

Šolske skupine ter skupine obiskovalcev Bleda in Triglavskega narodnega parka si lahko razstavo ogledajo pod strokovnim vodstvom, v kletnih prostorih pa si v novi projekcijski dvorani lahko ogledajo enega od filmov o parku ali pa jim park predstavi informator informacijskega središča.

Prenovljeni infocenter seveda ostaja zvest domačim obiskovalcem. Z jesenjo je zopet postal prizorišče dogodkov, namenjenih Spoznavanju, Občudovanju in Spoštovanju. Predavanja, delavnice ter literarni in filmski večeri, da potešimo radovednost, razstave, koncerti in gledališke predstave, da se nas dotakne umetnost, vse zato, da bi spoštovali to, kar imamo: naravo, kulturno dediščino in drug drugega.

Obe dvorani infocentra sta opremljeni s sodobno video- in avdiotehniko: dvora-

na v avli lahko sprejme do 120 obiskovalcev, projekcijska v kleti pa 50. Obe je za različne dogodke, konference in delavnice mogoče najeti.

V infocentru se vključuje tudi Kavarna Triglavska roža s ponudbo domačih slaščic, čajev in sokov ter preostale standardne gostinske ponudbe. Kavarna deluje tudi kot degustacijski kotiček, ki doživljanju vsebin infocentra s pomočjo vida, sluha in tipa dodaja tudi doživetje vonjev in okusov. Potica? Mohant? Klobasa z zaseko?

Če si obiskovalec zaželi delček dožitja odnesti s seboj, si lahko v trgovinici infocentra izbere pristen izdelek gorenjskih rokodelcev (gorjuško pipo, bohinjsko

vezenino, klekljano čipko, izdelke iz lesa, pletene nogavice ali kapo, izdelke kovaške obrti, različna žganja, domača mila, polstene izdelke ...) ali pa se oskrbi s pohodniško literaturo in zemljevidi. V bogati knjižni ponudbi ne manjka niti literature za spoznavanje naših krajev, narave (gob, zdravilnih in alpskih rastlin ...) ter kulturne dediščine.

Infocenter je za obiskovalce odprt vsak dan. V poletnem času – med 15. aprilom in 15. oktobrom – od 8. do 18. ure, v zimskem – med 16. oktobrom in 14. aprilom – pa od 8. do 16. ure. Napovedane skupine so dobrodošle tudi izven delovnega časa.

Za vprašanja v zvezi s programom infocentra, za najavo skupin ali najem prostorov se lahko obrnete na informatorje v infocentru, pokličete na 04/57 80 205 ali pišete na info.trb@tnp.gov.si.

Veselim se vašega obiska! •

DOM TRENTA NA PREHODU V TRETJE DESETLETJE

BESEDILO IN FOTOGRAFIJA • *Marko Pretner*

Dom Trenta bo naslednje leto praznoval 20. obletnico odprtja. Predvsem pa bomo praznovali dve desetletji delovanja, ki v marsičem presega delokrog prvega in dolga leta edinega informacijskega središča, edinega narodnega parka v Sloveniji in pomembno etnološko zbirko – Trentarski muzej.

Desetletje je primerno obdobje, da se človek ozre po svojem delu. Medtem ko smo v prvem obdobju več pozornosti posvečali delovanju Doma Trenta v vlogi informatorja za obiskovalce, animatorja za ohranjanje življenja v dolini, zaposlovalca, s pomočjo katerega so v dolini zaživele mlade družine, valilnice številnih idej in iniciativ, zatočišča skoraj vseh delujočih društev in organizacij v dolini, prireditvenega prostora za številne pomembne prireditve v dolini, na Bovškem in celo širše, pa je bilo zadnje desetletje nekoliko bolj usmerjeno k nadgra-

dnji razstav in infrastrukture; začeni z odprtjem prve in najdaljše parkovne naravoslovno-učne poti med Izvirom Soče in Bovcem – Soške poti. Razširjena je bila tudi mreža drugih tematskih poti, nadgrajeni so bili razstavni prostori ter dopolnjene stalne inčasne razstave. V zadnjih štirih letih sta bili s pomočjo evropskih sredstev izvedeni dve veliki investiciji: ureditev pomožnega objekta v večnamensko izobraževalno središče – Hišo trentarskih vodnikov ter zamenjava ogrevanja na plin z ogrevanjem na biomaso oziroma sekance. Obe naložbi sta bili zaključeni do konca leta 2013 in maja 2014 predani v uporabo. 15. novembra 2014 so predstavnik Gasilske zveze Slovenije, poveljnik PGD Bovec in v. d. direktorja TNP odprli še zadnji prostor v Hiši trentarskih vodnikov – garažo in orodišče za potrebe gasilcev enote Trenta, ki deluje v okviru PGD Bovec.

V osebni izkaznici Doma Trenta je poleg navedenega še napisano, da je v njem

osem zaposlenih. Središče gosti skoraj 20.000 obiskovalcev na leto. Ima tri stalne postavitve in več začasnih razstav, ki si jih vsako leto ogleda slabih 10.000 obiskovalcev. Skupaj s Hišo Trenta ponuja 34 stalnih in 19 pomožnih ležišč, ki se uporabljajo predvsem za namestitev večjih skupin, za izvajanje številnih izobraževalnih programov, kot je na primer tradicionalni Mednarodni glasbeni forum Trenta. Zadnjih šest let je registriran kot pohodniški hotel. V letu 2014 je postal ena od postojank Slovenske planinske poti, bolj znane pod imenom transverzala.

Dom Trenta nedvomno sodi med bolj atraktivne tovrstne ustanove v alpskem prostoru, ki ima izjemno lego v središču zavarovanega območja. Namenoma je bil urejen v ozki, odmaknjeni in mirni dolini, ujeti med najvišje vršace Julijcev, v dolini z edinstveno reko Sočo, v izvrstno ohranjenem naravnem okolju, na kar smo lahko ponosni. ♦

**DOM TRENTA JE
NA SEZNAMU
KONTROLNIH
TOČK SLOVENSKE
PLANINSKE POTI.**

**MEDNARODNI
GLASBENI FORUM
2014**

**NOVI PROSTORI GASILSKE ENOTE TRENTA V
POMOŽNEM OBJEKTU INFO SREDIŠČA TNP
DOM TRENTA**

INFORMACIJSKO SREDIŠČE BOHINJKA V STARI FUŽINI

BESEDILO • mag. Aleksandra Žumer
FOTOGRAFIJA • Janko Dobravec

Javni zavod Triglavski narodni park s sofinanciranjem EU (Evropskega sklada za regionalni razvoj) in države RS v Stari Fužini gradi dva objekta za vzpostavitev javnega informacijsko-izobraževalnega središča za območje bohinjskega dela Triglavskega narodnega parka.

NASTAJAJOČE
INFORMACIJSKO
SREDIŠČE BOHINJKA
V STARI FUŽINI

Prvi objekt bo informacijsko središče. V njem bo razstava o Bohinjskem jezeru in prebivalcih, povezanih s krajem, kjer živijo in delajo. V objektu bo prostor za izvedbo različnih prireditev in razstav; poleg tega bodo v njem prostori za svetovanje in pomoč pri raznovrstnih postopkih domačinom ter za upravno delovanje zavoda. S tem bomo delovanje uprave parka približali domačinom.

Namen drugega objekta, kot hiše tradicionalnih znanj, je ponuditi domačinom prostor, kjer bodo lahko izvajali društveno kulturno-izobraževalno dejavnost.

Izgradnja središča za Javni zavod Triglavski narodni park pomeni povezovanje z lokalno skupnostjo, ob uresničevanju poslanstva ozaveščanja o pomenu ohranjene narave in kulturne dediščine prek različnih programov, delavnic in prireditev. ♦

RAZVOJNE SPODBUDE V TRIGLAVSKEM NARODNEM PARKU

BESEDILO • Davorin Koren
FOTOGRAFIJA • dr. Peter Skoberne

MOBILNA TRGOVINA V SOČI

Zakon o Triglavskem narodnem parku določa glavne namene in cilje narodnega parka, ki so seveda poleg varovanja narave in ohranjanja kulturne dediščine tudi spodbujanje trajnostnega razvoja in ohranjanje poselitve. Zakon določa razvojne usmeritve, ki naj bi jih povzemali razvojni in programski dokumenti na lokalni, regionalni in tudi nacionalni ravni.

Do težav seveda pride vedno, ko se za to poskuša zagotoviti tudi potrebna denarna sredstva. Pomanjkanja mehanizmov za izkoriščanje potencialov, ki jih prinaša zavarovano območje, se zavedajo tako v obeh regijah kot tudi v parkovnih lokalnih skupnostih. Regionalna razvojna programa gorenjske in goriške regije za obdobje 2014–2020, ki sta temeljna programska dokumenta na regionalni ravni, med širše razvojne prioritete uvrščata tudi Triglavski narodni park. Mednje so uvrščeni večji medregionalni projekti, ki izhajajo iz ukrepov osnutka načrta upravljanja za TNP.

Regije in občine bodo lahko v sodelovanju z JZ TNP kot upravljavcem zaključnega območja izkoriščale tudi možnosti, ki jim jih prinaša Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v

obdobju 2014–2020.

Za izvajanje celovitih projektov in s tem reševanje problematike določenega območja bo namreč oblikovan integriran pristop k lokalnemu razvoju, s čimer se bo povečala tudi učinkovitost vloženih sredstev. Ta se bodo lahko črpala iz različnih prednostnih naložb operativnega programa.

10. člen Zakona o Triglavskem narodnem parku se bo upošteval pri nekaterih specifičnih načelih za izbor projektov posamezne prednostne osi, še bolj pomembno pa je, da so posebnosti zaključenih teritorialnih enot zajete tudi v horizontalnih načelih za izbor projektov operativnega programa.

Izvajanje določb 10. člena Zakona o Triglavskem narodnem parku predvideva tudi predlog novega Programa razvoja podeželja, ki za Lokalne akcijske skupine (LAS) z območja Triglavskega narodnega parka predvideva več finančnih sredstev za izvedbo operacij na območju parka.

JZ TNP je skupaj s Posoškim razvojnim centrom že organiziral delavnice z domačini, kjer za potrebe priprave lokalne razvojne strategije za naslednje obdobje oblikujejo nove projektne ideje. Prva takšna delavnica je bila novembra v Soči. ♦

INFORMACIJA O PRIPRAVI NAČRTA UPRAVLJANJA TNP 2015-2024

BESEDILO • Igor Zakotnik

Načrt upravljanja je ključen programsko-izvedbeni akt, s katerim se določijo razvojne usmeritve ter načini izvajanja varstva, rabe in upravljanja narodnega parka. Proces priprave načrta upravljanja, ki se sprejema za desetletno obdobje, poteka skladno z določbami Zakona o Triglavskem narodnem parku.

Vse od sklepa ministra, pristojnega za ohranjanje narave, o začetku priprave v letu 2011 je priprava dokumenta prednostna naloga Javnega zavoda TNP. Po letu in pol je bil na podlagi obsežnega analitičnega in načrtovalskega dela – s številnimi delavnicami, sodelovanjem z deležniki in pristojnimi resorji ter vključevanjem strokovne in druge zainteresirane javnosti ter postopki usklajevanja – pripravljen osnutek načrta upravljanja. Svet zavoda je v juliju 2012 gradivo obravnaval, tako je bil po dopolnitvi osnutek posredovan parkovnim lokalnim skupnostim, da podajo mnenje. Na osnovi predlogov občin je bilo gradivo ponovno dopolnjeno in v oktobru 2012 dano v dvo-mesečno javno obravnavo.

K vsem v času javne obravnave podanim komentarjem, mnenjem in pripombam so bila oblikovana stališča. Skladno z zavzetimi stališči, je bil oblikovan predlog načrta upravljanja, ki se od aprila 2013 usklajuje z Ministrštvom za okolje in prostor.

V okviru obravnave poročila o izvajanju Zakona o Triglavskem narodnem parku je Odbor za kmetijstvo, gozdarstvo, prehrano in okolje Državnega zbora RS junija 2014 sprejel sklep, da se načrt upravljanja pripravi prednostno. Prav tako je pristojni minister junija 2014 imenoval projektno skupino za pripravo predloga uredbe o načrtu upravljanja, katere naloga je prilagoditi predlog danim finančnim in kadrovskim razmeram. Predlog dokumenta se v tem času pospešeno pripravlja, tako da bo še v tem letu posredovan svetu zavoda, po potrditvi pa dan v javno razpravo, v času katere bo predstavljen tudi parkovnim lokalnim skupnostim in drugim ključnim deležnikom.

Na podlagi razprave bo predlog načrta upravljanja dodatno dopolnjen, nato pa ga bo pristojno ministrštvu pred obravnavo v Vladi RS posredovalo v medresorsko usklajevanje. Načrt upravljanja bo sprejela Vlada RS z uredbo. Sprejetje je načrtovano v prvih mesecih leta 2015. ♦

GRADNJA V PARKU IN SVETOVALNA VLOGA UPRAVLJAVCA

BESEDILO • Tea Lukan Klavžar
FOTOGRAFIJA • Aleš Zdešar

SREČANJE S KRAJANI
NA GORJUŠAH

Področje graditve objektov in drugih posegov v prostor je v celotni Sloveniji urejeno z gradbeno zakonodajo, na območjih, pomembnih za ohranjanje narave in varstvo kulturne dediščine, pa še z varstveno zakonodajo.

Pred odločitvijo za gradnjo objekta oziroma posegom v prostor je treba preveriti, ali je nameravan poseg dovoljen glede na občinske prostorske akte in varstveni režim v TNP.

Na območju TNP je za vsako gradnjo objekta oziroma poseg v prostor treba pridobiti naravovarstveno in kulturnovarstveno soglasje. V primeru gradnje pomožnih kmetijskih objektov, hlevov in paširskih koč v naravnem okolju je treba predložiti še pozitivno mnenje kmetijske svetovalne službe.

Naravovarstveno soglasje izda Agencija RS za okolje (MOP), na podlagi mnenj Javnega zavoda TNP (JZ TNP) in Zavoda RS za varstvo narave (ZRSVN). Kulturnovarstveno soglasje izda Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (ZVKDS), JZ TNP pa pri pripravi sodeluje z mnenjem.

Ena izmed osnovnih nalog JZ TNP je svetovanje strankam in izdelovalcem dokumentacije pri načrtovanju graditve objektov in drugih posegov v prostor. Uveljavljene oblike so: nasveti po telefonu, odgovori po e-pošti, svetovanje na terenu in v svetovalnih pisarnah, sestanki na sedežu JZ TNP in razširjeni posvetovalni sestanki ob soudeležbi predstavnikov drugih inštitucij (največkrat ZVKDS, upravne enote, ZRSVN). Leta 2013 smo zaposleni na Oddelku za prostor JZ TNP opravili skupno 328 svetovanj. Izkazalo se je, da se v primerih svetovanj večinoma skrajša in poenostavi (za investitorja običajno tudi poceni) pridobivanje potrebnih mnenj in soglasij, saj se predhodno razčistijo za gradnjo oziroma poseg pomembne okoliščine (pogoji iz prostorskih aktov ter iz zakonodaje s področja varstva narave in kulturne dediščine).

JZ TNP je lani opravljal uradne ure v Stari Fužini, Zgornji Radovni in na Koprivniku v Bohinju. Glede na odziv smo letos (med majem in oktobrom) uradne ure nadaljevali na Koprivniku v Bohinju in v Stari Fužini. Posamezne vsebine s področja gradnje so bile predstavljene tudi ob srečanjih z domačini parka.

Pojasnila v zvezi z gradnjami objektov in drugimi posegi v TNP investitorji lahko dobijo na JZ TNP (Oddelek za prostor), splošne informacije so dostopne tudi na svetovnem spletu (www.tnp.si). ♦

CERTIFIKAT KAKOVOSTI IN PILOTNO OBMOČJE

BESEDILO • *mag. Martin Šolar*
FOTOGRAFIJA • *Mojca Smolej*

Triglavski narodni park in Naravni park Julijsko predgorje v dolini Rezije v Italiji sestavljata skupno čezmejno eko regijo. V obeh parkih podpiramo varovanje narave, a hkrati tudi lokalni gospodarski napredek s promocijo naravi prijaznega turizma. V čezmejni eko regiji Julijske Alpe ohranjamo pomembnost okoljske vzgoje, sodelovanja na kulturnem področju in medsebojno razumevanje.

V obeh parkih, ki sta člana največje evropske parkovne organizacije, federacije EUROPARC, in tudi ustanovitelja zveze parkov v Alpah ALPARC, smo se že pred leti zavezali k sodelovanju. Leta 2009 smo tako pridobili Europarcov certifikat kakovosti za čezmejno sodelovanje med zavarovanimi območji. Federacija Europarc je Triglavskemu narodnemu parku in Naravnemu parku Julijsko predgorje na letni konferenci na Irskem septembra 2014 certifikat ponovno podelila, obe zavarovani območji pa sta bili na Alpski konferenci novembra 2014 imenovani še za čezmejno pilotno regijo Alpske konvencije za ekološko povezanost. •

IMENOVANJE TNP IN NP JULIJSKO PREDGORJE ZA ČEZMEJNO PILOTNO REGIJO ZA EKOLOŠKO POVEZANOST NA 13. ALPSKI KONFERENCI V TORINU

IZLET V REZIJO

BESEDILO • *Majda Pagon,*
OŠ Franceta Bevka Tolmin
FOTOGRAFIJA • *NP Julijsko predgorje*

SREČANJE OTROK »TREH PARKOV« V NARAVNEM PARKU JULIJSKO PREDGORJE

Triglavski narodni park že vrsto let sodeluje s šolami in organizira poučne delavnice in srečanja. 16. oktobra 2014 smo se v Italiji skupaj udeležili srečanja otrok 'treh parkov' – italijanskega Naravnega parka Julijsko predgorje, avstrijskega Biosfernega območja Nockberge in našega, Triglavskega narodnega parka. Tema srečanja je bila *Medvedovo življenje v enem letu*. Srečanja se je udeležilo 16 mladih planincev, naravovarstvenica TNP, ga. Marjeta Albinini, in šolski psiholog, g. Žarko Trušnovc.

Pot nas je iz Tolmina vodila čez prelaz Učēja do zbornega mesta Pian del Ciclamini (Lusevera/Bardo), kjer smo si najprej ogledali učno pot, ki je s tablami v braillovi pisavi prilagojena tudi obisku slepih. Razdeljeni v tri jezikovne skupine smo nato odšli po učni poti Valle Musi in spoznavali medvedovo življenje. Ugotavljali smo, kaj medved počne spomladi, se pogovarjali o njegovem prehranjevanju, gibanju, razmnoževanju in skrbi za mladiče. Najzanimivejše je bilo iskanje odtisov živali v blatu in izdelovanje odlitkov iz mavca.

Preživeli smo zelo lep dan, saj nam je TNP omogočil nepozabno doživetje učenja v neokrnjeni naravi doline Rezije. •

Podaljšanje statusa UNESCO Biosferno območje Julijske Alpe za TNP

BESEDILO • *mag. Martin Šolar*

Triglavski narodni park s širšim območjem celotnih Julijskih Alp je bil leta 2003 razglašen za Biosferno območje Julijske Alpe v okviru programa UNESCO MAB – Človek in biosfera. Danes več kot 500 biosfernih območij v več kot 100 državah po svetu predstavlja model upravljanja za ohranjanje biotske pestrosti, izboljšanje življenjskih možnosti

ter vzdrževanje socialno, ekonomsko in kulturno pogojenih okoliščin za okolju prijazen razvoj.

Vsa biosferna območja po svetu – in TNP z Julijskimi Alpami pri tem seveda ni izjema – so po 10 letih od razglasitve dolžna pripraviti poročilo ter ponovno ocenjena, ali še zadovoljujejo stroga merila programa UNESCO MAB. Mednarodni izvr-

šni odbor UNESCO je junija 2014 potrdil in podaljšal status Biosfernega območja Julijske Alpe za obdobje 2013–2023. •

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Man and
the Biosphere
Programme

DELAVNICE PETKOVI POPOLDNEVI V PARKU

BESEDILO • družina Tolar
FOTOGRAFIJA • Gregor Bavdek,
Špela Novak

Vsebinska Petkovih popoldnevov v Triglavskem narodnem parku je bila naši družini pisana na kožo. Sodelavci TNP so nam vsakič na različne načine odštirali lepote narave in zanimivosti o parku. Raziskovali smo močvirja ob Bohinjskem jezeru in v Zelencih, hodili ob potoku Ribnica, se plazili po visokih barjih Pokljuke, se povzpeli na Poljansko babo, izdelovali mila in parfume iz rož, nabranih na travnikih in seno-žetih, z zanimanjem prisluhnili o ljudeh in življenju na Pocarjevi domačiji, kjer je v njeni okolici še mogoče videti grbinaste travnike in kjer so nam postregli s svežim mlekom in domačimi ajdovimi žganci. Obiskali smo čebelarja in mlinarja, pogledali v visokodebelni sadovnjak, kjer smo nabrali jabolka in iz njih naredili jabolčni kis. Obiskali smo tudi planino, kjer sta nam pastir in pastirica predstavila delo na planini in nam postregla s kislim mlekom. Na planini Klek se je pred nami odštrla zgodovina prvih naseljencev, ki so v teh krajih iskali železovo rudo. Ta prispevek naj bo vabilo vsem, da se udeležite dogodkov v Triglavskem narodnem parku. Navdušeni boste, tako tišči, ki ne hodite veliko v naravo, kot tudi tišči, ki v naravi preživite veliko časa. Narava je živa in vsak dan pokaže kaj novega in zanimivega! ♦

MLADI NADZORNIKI V LETU 2014

BESEDILO • Marjeta Albinini

Kot vsako leto sta bila tudi letos najzanimivejša tabora – tradicionalni Euro-parcov mednarodni, tokrat v češkem narodnem parku Krkonoše, ter redni, letos imenovan Bohn 2014. Na zadnjem smo se pogovarjali predvsem o našem nadaljnjem sodelovanju ter sklenili, da se v prihodnje redno srečujemo tudi med letom, in sicer na vsaka dva meseca za dva dni. Na enem od teh srečanj smo obiskali tudi prijatelje v rezijanskem parku Julijsko predgorje. Koordinatorica programa se je udeležila tudi delavnice o strukturirani nadgradnji programa za starejše mlade nadzornike (18+) na sedežu federacije Europarc v Nemčiji, kar bi mladim omogočilo predvsem lažje mednarodne aktivnosti. ♦

Zakaj rad/-a sodeluješ v programu Mladi nadzornik? 🗨️

Zanimive dejavnosti doma in v tujini, dobra družba. *Marija, Trenta*
Spoznavanje narave, druženje, zanimive aktivnosti. *Matevž, Jesenice*
Zabava, izobraževanje, druženje. *Urban, Jesenice*

Ker je zanimivo, razburljivo, zabavno. *Ema, Trenta*

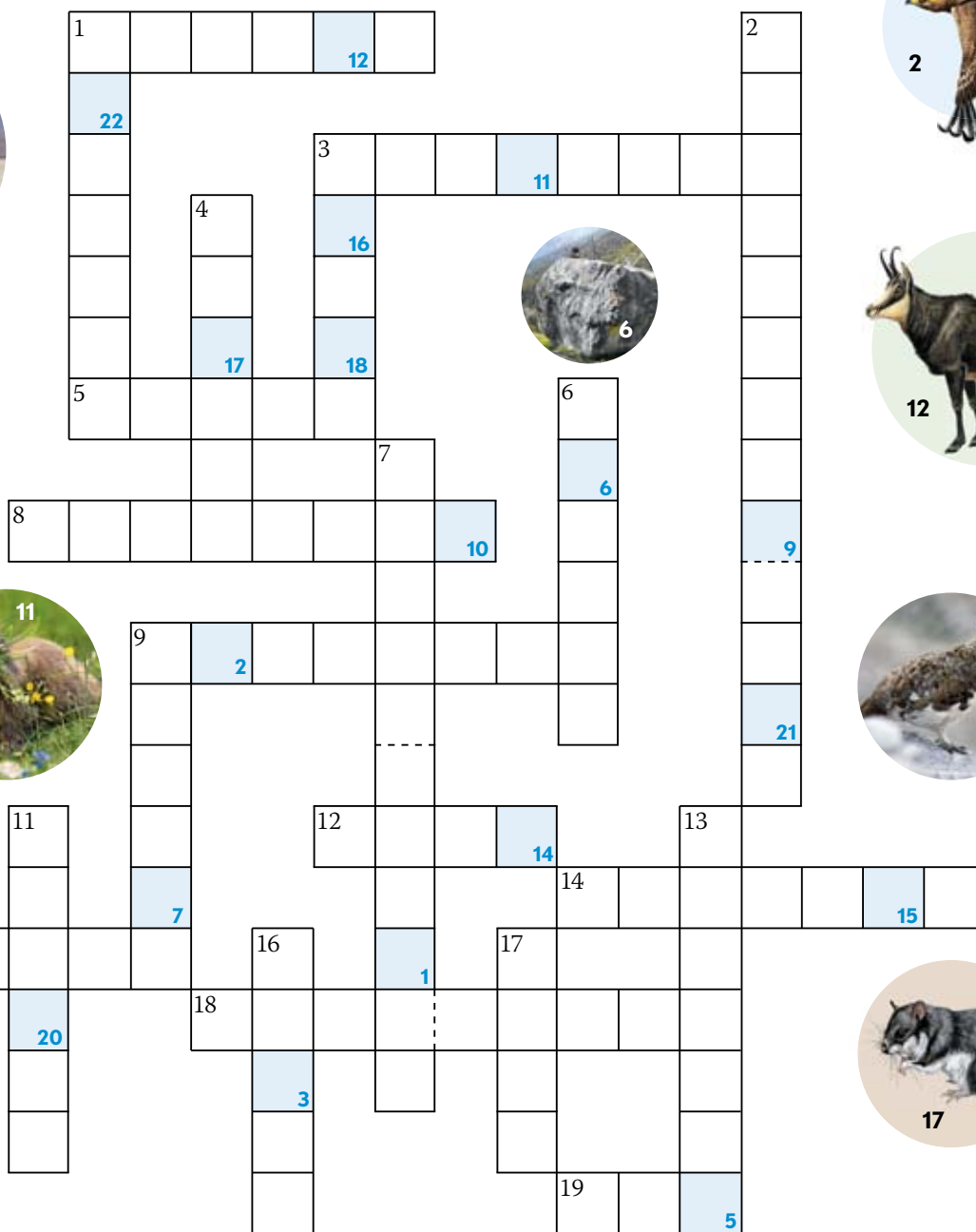
Ker je epsko. *Andraž, Bled*

Družba, nova znanja, hoja po hri-
bih. *Jaka, Podhom* ♦

NAGRADNA KRIŽANKA

PRIPRAVILA • Maja Fajdiga Komar

VODORAVNO: 1. značilen bohinjski dvojni kozolec, 3. visoka gozdnata planota v TNP, 5. ledeniška dolina severno pod Triglavom, 8. bajeslovno bitje kraljestva pod Triglavom, 9. reka blizu Tolmina s koriti, najnižja točka TNP, 12. značilna vrsta gorskih divjih koz v TNP, 14. najbolj znana cvetlica alpskih gora, 15. zvitorepka, 18. najvišja delujoča bohinjska planina, 19. visoka gora nad Drežnico.

NAVPIČNO: 1. najvišja gora Julijskih Alp, 2. velika ptica ujeta, 3. priprava za izdelovanje masla, 4. polmehak sir ostrega vonja iz Bohinja, 6. velika osamljena skala, ki jo je prinesel ledenik, 7. mladinski pisatelj, avtor zgodb o Kekcu, 9. dolina ob reki Soči, 10. mitološke bele žene z zasukanimi petami, 11. v naše gore so ga naselili iz drugih predelov Alp, 13. iglašto drevo, ki pred zimo odvrže iglice, 16. gorska ptica, ki je pozimi bele barve, 17. zimo trdno prešpi.

V GESLU DOBITE IME OBMOČJA, KJER JE BILA PRED 90. LETI NARAVA V SLOVENIJI PRVIČ ZAVAROVANA.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Nagradno geslo, ki ste ga dobili ob pravilno rešeni križanki, pošljite do 20. januarja 2015 na naslov: Triglavski narodni park, Ljubljanska cesta 27, 4260 Bled. Ne pozabite napisati svojega naslova. Med prejetimi rešitvami bomo izžrebali 5 nagrajencev, ki bodo prejeli sestavljanke o biotski pestrosti Triglavskega narodnega parka. Naredili smo jo v okviru projekta Julius. Z veliko sestavljanke se lahko pridete poigrati v Infocenter Triglavska roža na Bledu, kjer si lahko tudi brezplačno ogledate razstavo o narodnem parku in njegovi širši okolici, ali v Informacijsko središče TNP Dom Trenta, kjer je biotska pestrost predstavljena na interaktivni razstavi.

JAVORNICA

BESEDILO IN FOTOGRAFIJA • *Tomaž Bregant*

JAVORNICA

IZHODIŠČE: Jereka (615 m nadmorske višine)/
Zg. Podjelje (850 m nadmorske višine)

TEŽAVNOST: lahka tura

TRAJANJE S POVRATKOM:

iz Jereke/Zg. Podjelja: 4,5 ur / 1,5 ure

VIŠINSKA RAZLIKA: iz Jereke/Zg. Podjelja:
505 m/270 m

POGLED Z JAVORNICE

Ljubljanska cesta 27
SI-4260 Bled, Slovenija
www.tnp.si

Zima je čas, ko pogrešamo tople sončne žarke, zato za tokratni izlet ponujamo obisk Javornice (1120 m nadmorske višine), sončne terase nad Podjeljem v Bohinju. Možnosti, od kod se bošete na Javor-

nico odpravili, je več. Opisana pot je najkrajša in vodi od zadnjih hiš v Zgornjem Podjelju. Do Podjelja lahko pridete tudi peš po glavni cesti mimo kapelice Sv. Martina, od koder je lep pogled na Bohinj v kotlini.

Če se bošete do Zgornjega Podjelja pripeljali z avtom, je prav, da vas opozorimo na parkiranje. Ozrite se naokrog, da nišete morda komu zaprli doštopa, ali stopite do bližnje hiše in povprašajte, ali je vaš način parkiranja dopušen. Lepa beseda praviloma lepo mesto najde. Prepričan sem, da vam bodo prijazen napotek, kako priti do Javornice, dali tudi domačini, morda se bo vaš stik z ljudmi razvil v prijazen pogovor, špotoma bošete izvedeli še, kje je mogoče kupiti mohant – posebneža med siri, o katerem zaradi močnega vonja kroži kar nekaj hudomušnih krilatice, ali skuto.

Pot in smer za Javornico bošete v zgornjem delu vasi našli na levem odcepu na meštu, kjer v razcepu poti ob Krucmanovi domačiji stoji sakralno znamenje. Od tu bošete v lepem vremenu v smeri proti za-

hodu nekoliko levo od skalnih peči Knavsa nad Podjeljem že lahko uzrli plešo Javornice. Še vedno asfaltna pot za Krucmanovo domačijo vas bo vodila približno 800 metrov do zadnje, Baratavčeve domačije, od koder pot nadaljujete samo še po kolovozni poti. Pot, ki se ji bo priključil še levi krak s spodnjega dela vasi, bo postala nekoliko bolj strma. Hoje od zadnje hiše do planote ni več kot za dobre pol ure. Do Javornice bošete prišli skozi star mešani gozd.

Možnosti za spust v dolino po drugi poti za tišete, ki terena ne poznajo, pravzaprav ni, čeprav kolovozna pot z vrhnje terase Javornice nakazuje možnost, ki pa se konča na nižje ležečih rovtih. Stare poti do nižje ležeče Češnjice so bolj ko ne opuščene, že nekdaj so bile to le poti za samotžno spravilo tovara v dolino. Spust bi bil zelo strm in na več mestih močno otežen zaradi podrtega drevja v pretekli zimi. Pot, ki jo z Javornice nadaljujete navzgor, vodi do Zajamnikov (30 minut), tudi na Javorski vrh ali do Četež. •

VIR: GURS, DTK25, 1996